

## Wymagania na oceny do historii dla szkoły podstawowej „Wczoraj i dziś” kl. 4

***Wymagania na oceny uwzględniają zapisy podstawy programowej ogłoszonej rozporządzeniem Ministra Edukacji z dnia 11 marca 2026 r. w sprawie podstawy programowej wychowania przedszkolnego oraz podstawy programowej kształcenia ogólnego dla szkoły podstawowej.***

Na końcu dokumentu przedstawiono propozycje oceniania **doświadczeń edukacyjnych**, o których realizacji decyduje nauczyciel. Doświadczenia edukacyjne mają charakter praktyczny, wzmacniają kompetencje fundamentalne i przekrojowe oraz rozwijają umiejętności komunikacyjne i współpracę. Doświadczenia edukacyjne są podzielone na indywidualne i grupowe. Nauczyciel wraz z uczniami wybiera co najmniej jedno doświadczenie edukacyjne do realizacji w każdym roku nauki.

| Temat lekcji                 | Zagadnienia                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                 | Wymagania na poszczególne oceny                                                                                                                                                                                                          |                                                                                                                                                                                                                                |                                                                                                                                                                               |                                                                                                                                                                                                                                                    |                                                                                                                                                                                                                                          |
|------------------------------|---------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
|                              |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                             | dopuszczająca                                                                                                                                                                                                                            | dostateczna                                                                                                                                                                                                                    | dobra                                                                                                                                                                         | bardzo dobra                                                                                                                                                                                                                                       | celująca                                                                                                                                                                                                                                 |
| Rozdział I. Z historią na Ty |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                             |                                                                                                                                                                                                                                          |                                                                                                                                                                                                                                |                                                                                                                                                                               |                                                                                                                                                                                                                                                    |                                                                                                                                                                                                                                          |
| 1. Pierwsza lekcja historii  | <ul style="list-style-type: none"><li>• różne znaczenia słowa historia (opowieść, przeszłość, nauka)</li><li>• historia jako nauka o przeszłości</li><li>• historia a baśnie i legendy</li><li>• dlaczego warto uczyć się historii i czego uczymy się na historii,</li><li>• znaczenie pojęć: przeszłość, baśń, legenda, historia</li></ul> | <ul style="list-style-type: none"><li>• z pomocą nauczyciela posługuje się pojęciami: historia, przeszłość</li><li>• odróżnia przeszłość od współczesności</li><li>• potrafi krótko scharakteryzować, czym są baśnie i legendy</li></ul> | <ul style="list-style-type: none"><li>• poprawnie posługuje się pojęciami: historia, baśń, legenda</li><li>• podaje przykłady postaci legendarnych i historycznych</li><li>• przedstawia, czym zajmują się historycy</li></ul> | <ul style="list-style-type: none"><li>• wyjaśnia, czym jest historia i dlaczego ją poznajemy</li><li>• potrafi wskazać elementy prawdziwe i fikcyjne w opowieściach</li></ul> | <ul style="list-style-type: none"><li>• wyjaśnia znaczenie uczenia się historii dla współczesnego życia</li><li>• samodzielnie odróżnia historię od fikcji literackiej</li><li>• podaje przykłady legend i baśni oraz wskazuje ich cechy</li></ul> | <ul style="list-style-type: none"><li>• samodzielnie i trafnie analizuje różnice między historią, legendą a fikcją literacką</li><li>• porównuje różne formy przekazywania wiedzy o przeszłości (historia, opowieści, legendy)</li></ul> |

|                                   |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                              |                                                                                                                                                                                                  |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                          |                                                                                                                                                                                                                                                     |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                          |                                                                                                                                                                                                                                                                   |
|-----------------------------------|------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| 2. Historia – nauka o przeszłości | <ul style="list-style-type: none"> <li>• źródła historyczne, ich przykłady oraz podział</li> <li>• historia a archeologia</li> <li>• metody badania wiarygodności źródeł</li> <li>• związki przyczynowo-skutkowe</li> <li>• znaczenie pojęć: źródło historyczne, archeologia, przyczyna, skutek</li> </ul>                                                                   | <ul style="list-style-type: none"> <li>• z pomocą nauczyciela posługuje się pojęciami: archeologia, źródła historyczne</li> <li>• rozumie, że źródła nie zawsze mówią prawdę</li> </ul>          | <ul style="list-style-type: none"> <li>• rozróżnia pracę historyków i archeologów</li> <li>• wyjaśnia, czym są przyczyny i skutki</li> <li>• dokonuje podstawowego podziału źródeł historycznych</li> </ul>                                                                                                              | <ul style="list-style-type: none"> <li>• rozumie różnicę między historią a archeologią</li> <li>• wskazuje różne przykłady materialnych źródeł pisanych i niepisanych</li> <li>• z pomocą nauczyciela ocenia, czy źródło jest wiarygodne</li> </ul> | <ul style="list-style-type: none"> <li>• omawia rolę źródeł historycznych w procesie poznawania dziejów</li> <li>• dzieli źródła pisane i niepisane na podkategorie</li> <li>• wyjaśnia, jak sprawdza się wiarygodność źródeł</li> </ul>                                                                                                                 | <ul style="list-style-type: none"> <li>• samodzielnie ocenia wiarygodność źródła, uwzględniając autora oraz cel i kontekst historyczny jego powstania</li> </ul>                                                                                                  |
| 3. Historia mojej rodziny         | <ul style="list-style-type: none"> <li>• znaczenie pamiątek rodzinnych i opowieści jako źródeł do historii rodziny</li> <li>• drzewo genealogiczne jako sposób przedstawienia historii rodziny</li> <li>• tradycje rodzinne jako czynnik łączący członków rodziny</li> <li>• znaczenie pojęć: pamiątki rodzinne, krewni, pokolenie, genealogia, tradycja rodzinna</li> </ul> | <ul style="list-style-type: none"> <li>• z pomocą nauczyciela poprawnie posługuje się pojęciami: pamiątki rodzinne, krewni, pokolenie</li> <li>• podaje przykłady pamiątek rodzinnych</li> </ul> | <ul style="list-style-type: none"> <li>• poprawnie posługuje się pojęciami: drzewo genealogiczne, tradycja rodzinna</li> <li>• z pomocą nauczyciela przygotowuje drzewo genealogiczne najbliższej rodziny lub wybranej postaci (historycznej lub literackiej)</li> <li>• podaje przykłady tradycji rodzinnych</li> </ul> | <ul style="list-style-type: none"> <li>• poprawnie posługuje się pojęciem: genealogia</li> <li>• wyjaśnia znaczenie pamiątek rodzinnych dla zachowania historii rodziny</li> <li>• poprawnie odczytuje proste drzewo genealogiczne</li> </ul>       | <ul style="list-style-type: none"> <li>• wyjaśnia znaczenie pamiątek rodzinnych i ich rolę w przekazywaniu historii</li> <li>• omawia, jak tradycje rodzinne budują więzi między pokoleniami</li> <li>• samodzielnie tworzy proste drzewo genealogiczne</li> <li>• potrafi opisać historię swojej rodziny na podstawie drzewa genealogicznego</li> </ul> | <ul style="list-style-type: none"> <li>• samodzielnie porządkuje zebrane informacje o historii własnej (lub wybranej) rodziny w uporządkowaną opowieść</li> <li>• wyjaśnia rolę tradycji rodzinnych w budowaniu tożsamości i więzi międzypokoleniowych</li> </ul> |
| 4. Czas w historii                | <ul style="list-style-type: none"> <li>• chronologia i przedmiot jej badań</li> <li>• oś czasu i sposób umieszczania na niej dat</li> </ul>                                                                                                                                                                                                                                  | <ul style="list-style-type: none"> <li>• z pomocą nauczyciela używa pojęć: oś czasu, tysiąclecie, stulecie, wiek</li> <li>• z pomocą nauczyciela</li> </ul>                                      | <ul style="list-style-type: none"> <li>• poprawnie posługuje się pojęciami: chronologia, okres p.n.e. i n.e., epoka historyczna</li> <li>• zamienia cyfry arabskie</li> </ul>                                                                                                                                            | <ul style="list-style-type: none"> <li>• poprawnie odczytuje informacje z osi czasu</li> <li>• rozróżnia epoki historyczne</li> <li>• biegle odczytuje</li> </ul>                                                                                   | <ul style="list-style-type: none"> <li>• poprawnie posługuje się osią czasu i umieszcza na niej wydarzenia</li> <li>• wyjaśnia okoliczności</li> </ul>                                                                                                                                                                                                   | <ul style="list-style-type: none"> <li>• charakteryzuje główne epoki historyczne</li> </ul>                                                                                                                                                                       |

|                                          |                                                                                                                                                                                                                                                                                                           |                                                                                                                                                                                                                                                    |                                                                                                                                                                                                                           |                                                                                                                                                                        |                                                                                                                                                                                                                                                                                                 |                                                                                                                                                                                                        |
|------------------------------------------|-----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|---------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
|                                          | <ul style="list-style-type: none"> <li>• prehistoria i epoki historyczne oraz ich daty graniczne</li> <li>• cyfry rzymskie i arabskie</li> <li>• znaczenie pojęć: chronologia, oś czasu, stulecie, tysiąclecie, wiek, nasza era i czasy p.n.e., epoka historyczna</li> </ul>                              | tworzy prostą oś czasu                                                                                                                                                                                                                             | na rzymskie <ul style="list-style-type: none"> <li>• porządkuje epoki historyczne oraz umieszcza je w czasie</li> </ul>                                                                                                   | i zapisuje daty z wykorzystaniem cyfr rzymskich i arabskich                                                                                                            | ustanowienia roku 1 i podziału na dwie ery <ul style="list-style-type: none"> <li>• zna ramy czasowe epok historycznych i rozumie ich uznaniowość</li> </ul>                                                                                                                                    |                                                                                                                                                                                                        |
| 5. Obliczanie czasu w historii           | <ul style="list-style-type: none"> <li>• obliczanie upływu lat między wydarzeniami z n.e., p.n.e. i obu er</li> <li>• określanie, w którym wieku doszło do danego wydarzenia</li> </ul>                                                                                                                   | <ul style="list-style-type: none"> <li>• z pomocą nauczyciela określa, w którym wieku rozegrało się dane wydarzenie</li> <li>• oblicza upływ czasu między wydarzeniami w ramach jednej ery</li> </ul>                                              | <ul style="list-style-type: none"> <li>• poprawnie wskazuje wydarzenie wcześniejsze w czasach p.n.e.</li> <li>• oblicza upływ czasu między wydarzeniami w ramach obu er</li> </ul>                                        | <ul style="list-style-type: none"> <li>• określa początek i koniec wieku</li> <li>• poprawnie umiejscawia wydarzenia z obu er na osi czasu</li> </ul>                  | <ul style="list-style-type: none"> <li>• oblicza upływ czasu między wydarzeniami, w tym na przełomie obu er</li> </ul>                                                                                                                                                                          | <ul style="list-style-type: none"> <li>• przyporządkowuje wydarzenia do epok historycznych</li> </ul>                                                                                                  |
| <b>Rozdział II: Mała i duża ojczyzna</b> |                                                                                                                                                                                                                                                                                                           |                                                                                                                                                                                                                                                    |                                                                                                                                                                                                                           |                                                                                                                                                                        |                                                                                                                                                                                                                                                                                                 |                                                                                                                                                                                                        |
| 1. Mieszkamy w Polsce                    | <ul style="list-style-type: none"> <li>• wspólnota państwowa (państwo) i wspólnota narodowa (naród)</li> <li>• polskie symbole narodowe i ich funkcje</li> <li>• polskie święta państwowe i ich funkcje</li> <li>• symbole UE</li> <li>• znaczenie pojęć: wspólnota, państwo, naród, ojczyzna,</li> </ul> | <ul style="list-style-type: none"> <li>• z pomocą nauczyciela posługuje się pojęciami: państwo, naród, ojczyzna, patriotyzm, symbole narodowe</li> <li>• rozpoznaje polskie symbole narodowe</li> <li>• wskazuje na mapie Europę Polską</li> </ul> | <ul style="list-style-type: none"> <li>• poprawnie posługuje się pojęciami: wspólnota, Polonia</li> <li>• przedstawia polskie symbole narodowe</li> <li>• identyfikuje symbole Unii Europejskiej: flagę i hymn</li> </ul> | <ul style="list-style-type: none"> <li>• wyjaśnia, czym jest wspólnota państwowa i narodowa</li> <li>• przedstawia genezę najważniejszych świąt państwowych</li> </ul> | <ul style="list-style-type: none"> <li>• wyjaśnia znaczenie świąt państwowych dla budowania wspólnoty i podaje przykłady świąt</li> <li>• wyjaśnia znaczenie symboli narodowych dla wspólnoty narodowej i państwowej</li> <li>• wyjaśnia znaczenie symboli UE dla mieszkańców Polski</li> </ul> | <ul style="list-style-type: none"> <li>• analizuje znaczenie narodu w historii i współczesności</li> <li>• rozumie znaczenie symboli Unii Europejskiej w kontekście integracji europejskiej</li> </ul> |

|                                       |                                                                                                                                                                                                                                                                                  |                                                                                                                                                                                                                         |                                                                                                                                                                                                                                                                              |                                                                                                                                                                                                                                                                                                           |                                                                                                                                                                                                                                                                               |                                                                                                                                                                                                  |
|---------------------------------------|----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
|                                       | patriotyzm, symbole narodowe, Polonia                                                                                                                                                                                                                                            |                                                                                                                                                                                                                         |                                                                                                                                                                                                                                                                              |                                                                                                                                                                                                                                                                                                           |                                                                                                                                                                                                                                                                               |                                                                                                                                                                                                  |
| 2. Moja mała ojczyzna                 | <ul style="list-style-type: none"> <li>• duża a mała ojczyzna</li> <li>• małe ojczyzny i ich tradycje</li> <li>• różnice kulturowo-historyczne między regionami (języki, obyczaje, stroje ludowe)</li> <li>• znaczenie pojęć: mała ojczyzna, region</li> </ul>                   | <ul style="list-style-type: none"> <li>• z pomocą nauczyciela posługuje się pojęciami: region, mała ojczyzna, duża ojczyzna</li> <li>• podaje nazwę regionu, w którym mieszka, i wskazuje go na mapie Polski</li> </ul> | <ul style="list-style-type: none"> <li>• rozumie, że różne regiony Polski mają inne tradycje i zwyczaje</li> <li>• podaje proste przykłady tradycji lokalnych</li> </ul>                                                                                                     | <ul style="list-style-type: none"> <li>• analizując mapę, wymienia główne regiony Polski oraz wskazuje ich położenie</li> <li>• rozumie różnicę między małą i dużą ojczyzną</li> <li>• wskazuje różnice kulturowe i historyczne między regionami</li> </ul>                                               | <ul style="list-style-type: none"> <li>• wyjaśnia znaczenie obrzędów, tradycji i zwyczajów regionalnych dla budowania wspólnoty i wskazuje ich odmiennosć w różnych częściach Polski</li> <li>• omawia regiony Polski</li> </ul>                                              | <ul style="list-style-type: none"> <li>• porównuje tradycje i kulturę różnych regionów Polski</li> <li>• omawia rolę gwary i dziedzictwa regionalnego</li> </ul>                                 |
| 3. Historia mojej okolicy             | <ul style="list-style-type: none"> <li>• poznawanie historii lokalnej</li> <li>• plan miasta jako źródło do historii lokalnej (zabytki, pomniki, patroni ulic i instytucji)</li> <li>• legenda jako źródło do historii regionalnej</li> <li>• zabytki i ich znaczenie</li> </ul> | <ul style="list-style-type: none"> <li>• rozumie, czym są zabytki i dlaczego są ważne</li> <li>• z pomocą nauczyciela wskazuje zabytki w swoim miejscu zamieszkania</li> </ul>                                          | <ul style="list-style-type: none"> <li>• z pomocą nauczyciela rozpoznaje ślady przeszłości w swojej miejscowości</li> <li>• podaje przykłady działań, które pomagają poznawać historię lokalną</li> <li>• dostrzega ograniczenia legend jako źródeł historycznych</li> </ul> | <ul style="list-style-type: none"> <li>• wymienia postacie szczególnie zasłużone dla małej ojczyzny i identyfikuje formy ich upamiętnienia</li> <li>• rozumie znaczenie i konieczność ochrony zabytków historycznych w swoim regionie</li> <li>• wyjaśnia, czego można dowiedzieć się z legend</li> </ul> | <ul style="list-style-type: none"> <li>• samodzielnie rozpoznaje ślady przeszłości w swojej miejscowości i podejmuje próby ich odczytania</li> <li>• przedstawia legendy związane ze swoją okolicą i wskazuje w nich elementy poświadczone historycznie i fikcyjne</li> </ul> | <ul style="list-style-type: none"> <li>• samodzielnie odczytuje ślady przeszłości w swojej miejscowości</li> <li>• w oparciu o zebrane informacje przedstawia historię swojej okolicy</li> </ul> |
| 4. Jak korzystać z mapy historycznej? | <ul style="list-style-type: none"> <li>• znaczenie mapy w pracy historyka</li> <li>• podobieństwa i różnice między mapą a planem</li> <li>• odczytywanie informacji z planu</li> </ul>                                                                                           | <ul style="list-style-type: none"> <li>• rozumie pojęcia: mapa, plan, legenda, skala</li> <li>• wymienia elementy mapy historycznej</li> </ul>                                                                          | <ul style="list-style-type: none"> <li>• wyjaśnia, czym różni się mapa historyczna od planu historycznego</li> <li>• odczytuje podstawowe informacje z mapy</li> </ul>                                                                                                       | <ul style="list-style-type: none"> <li>• samodzielnie odczytuje informacje z mapy i planu historycznego</li> <li>• rozumie, czym jest skala i do czego służy</li> <li>• wyjaśnia znaczenie legendy mapy</li> </ul>                                                                                        | <ul style="list-style-type: none"> <li>• wyjaśnia, jak historycy wykorzystują mapy do badania przeszłości</li> <li>• wyciąga proste wnioski na podstawie</li> </ul>                                                                                                           | <ul style="list-style-type: none"> <li>• łączy informacje z mapy z innymi źródłami wiedzy</li> <li>• wyciąga trafne i złożone wnioski na podstawie mapy</li> <li>• podejmuje próbę</li> </ul>    |

|                                                |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                       |                                                                                                                                                                                                                              |                                                                                                                                                                                                                                                                                               |                                                                                                                                                                                                                                                   |                                                                                                                                                                                                                                                                                     |                                                                                                                                                                                              |
|------------------------------------------------|-----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|---------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
|                                                | i mapy historycznej <ul style="list-style-type: none"> <li>• odczytywanie skali i legendy mapy</li> <li>• znaczenie pojęć: mapa, plan, legenda, skala</li> </ul>                                                                                                                                                                                                      |                                                                                                                                                                                                                              | i planu historycznego <ul style="list-style-type: none"> <li>• poprawnie korzysta z legendy</li> </ul>                                                                                                                                                                                        | i poprawnie interpretuje jej symbole                                                                                                                                                                                                              | mapy                                                                                                                                                                                                                                                                                | stworzenia własnej mapy historycznej związanej z wybranym wydarzeniem lub procesem z historii małej ojczyzny                                                                                 |
| <b>Rozdział III: Z najdawniejszych dziejów</b> |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                       |                                                                                                                                                                                                                              |                                                                                                                                                                                                                                                                                               |                                                                                                                                                                                                                                                   |                                                                                                                                                                                                                                                                                     |                                                                                                                                                                                              |
| 1. Jak żyli pierwsi ludzie?                    | <ul style="list-style-type: none"> <li>• pochodzenie człowieka i jego ekspansja</li> <li>• życie człowieka pierwotnego</li> <li>• różnice między koczowniczym a osiadłym trybem życia</li> <li>• początki rolnictwa i udomowienie zwierząt</li> <li>• znaczenie pojęć: człowiek rozumny, koczowniczy tryb życia, osiadły tryb życia, rewolucja neolityczna</li> </ul> | <ul style="list-style-type: none"> <li>• z pomocą nauczyciela posługuje się pojęciami: koczowniczy i osiadły tryb życia, człowiek rozumny</li> <li>• opisuje różnice między człowiekiem pierwotnym a współczesnym</li> </ul> | <ul style="list-style-type: none"> <li>• poprawnie posługuje się pojęciami: rewolucja neolityczna, Żywny Półksiężyc</li> <li>• opisuje początki rolnictwa i udomowienie zwierząt</li> <li>• wymienia korzyści, które dały człowiekowi umiejętności uprawy ziemi i hodowli zwierząt</li> </ul> | <ul style="list-style-type: none"> <li>• wyjaśnia różnice między koczowniczym a osiadłym trybem życia</li> <li>• wyjaśnia, na czym polegała rewolucja neolityczna</li> <li>• opisuje cechy i umiejętności przodków człowieka rozumnego</li> </ul> | <ul style="list-style-type: none"> <li>• wskazuje umiejętności, których nabycie umożliwiło ludziom przejście na osiadły tryb życia</li> <li>• wyjaśnia długofalowe skutki rewolucji neolitycznej</li> <li>• wskazuje szlaki, którymi ludność zasiedliła różne kontynenty</li> </ul> | <ul style="list-style-type: none"> <li>• analizuje znaczenie rewolucji neolitycznej dla rozwoju cywilizacji</li> <li>• wyciąga wnioski dotyczące zmian w sposobie życia człowieka</li> </ul> |

|                                      |                                                                                                                                                                                                                                                                                                    |                                                                                                                                                                                                                                                   |                                                                                                                                                                                                                                                                  |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                         |                                                                                                                                                                                                                                               |                                                                                                                                                                                                                |
|--------------------------------------|----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|---------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| 2. Pierwsze cywilizacje              | <ul style="list-style-type: none"> <li>• życie w dolinach wielkich rzek</li> <li>• kształtowanie się pierwszych miast i państw</li> <li>• powstanie pisma</li> <li>• znaczenie pojęć: miasto-państwo, Mezopotamia, cywilizacja, kanały nawadniające</li> </ul>                                     | <ul style="list-style-type: none"> <li>• z pomocą nauczyciela posługuje się pojęciami: Mezopotamia, cywilizacja, kanały nawadniające</li> <li>• wskazuje na mapie obszar Mezopotamii</li> <li>• wyjaśnia zasadę oko za oko, ząb za ząb</li> </ul> | <ul style="list-style-type: none"> <li>• poprawnie posługuje się pojęciem: miasto-państwo</li> <li>• wymienia najważniejsze osiągnięcia cywilizacyjne ludów starożytnej Mezopotamii i Babilonii</li> <li>• opisuje początki pierwszych miast i państw</li> </ul> | <ul style="list-style-type: none"> <li>• wyjaśnia rolę wielkich rzek w rozwoju rolnictwa, handlu i komunikacji</li> <li>• wyjaśnia, do czego służyło pismo w dawnych czasach</li> <li>• wyjaśnia znaczenie kodyfikacji prawa w życiu społecznym</li> <li>• charakteryzuje osiągnięcia pierwszych cywilizacji</li> </ul> | <ul style="list-style-type: none"> <li>• porównuje osiągnięcia pierwszych cywilizacji</li> <li>• ocenia kary zawarte w Kodeksie Hammurabiego</li> <li>• uzasadnia znaczenie osiągnięć pierwszych cywilizacji dla późniejszych epok</li> </ul> | <ul style="list-style-type: none"> <li>• wymienia współczesne przedmioty, których powstanie było możliwe dzięki osiągnięciom ludów Mezopotamii</li> </ul>                                                      |
| 3. W starożytnym Egipcie             | <ul style="list-style-type: none"> <li>• Egipt jako przykład antycznej cywilizacji</li> <li>• znaczenie Nilu dla państwa egipskiego</li> <li>• warunki życia w starożytnym Egipcie</li> <li>• struktura społeczna starożytnego Egiptu</li> <li>• znaczenie pojęć: faraon, społeczeństwo</li> </ul> | <ul style="list-style-type: none"> <li>• z pomocą nauczyciela posługuje się pojęciami: faraon, społeczeństwo (grupa społeczna)</li> <li>• wskazuje na mapie Egipt oraz Nil</li> <li>• opisuje warunki życia w starożytnym Egipcie</li> </ul>      | <ul style="list-style-type: none"> <li>• wyjaśnia znaczenie Nilu dla rolnictwa, życia i rozwoju państwa</li> <li>• wymienia grupy społeczne w Egipcie</li> </ul>                                                                                                 | <ul style="list-style-type: none"> <li>• charakteryzuje strukturę społeczną Egiptu</li> <li>• wyjaśnia zależność między warunkami przyrodniczymi a życiem ludzi w Egipcie</li> <li>• poprawnie opisuje własnymi słowami podstawowe role w społeczeństwie egipskim</li> </ul>                                            | <ul style="list-style-type: none"> <li>• porównuje prawa i obowiązki różnych grup społecznych</li> <li>• wskazuje wady i zalety silnej pozycji faraona w Egipcie</li> </ul>                                                                   | <ul style="list-style-type: none"> <li>• wskazuje podobieństwa i różnice między Egiptem a innymi cywilizacjami starożytnymi</li> </ul>                                                                         |
| 4. Osiągnięcia starożytnych Egipcjan | <ul style="list-style-type: none"> <li>• osiągnięcia cywilizacji egipskiej</li> <li>• wierzenia Egipcjan jako przykład religii politeistycznej</li> <li>• architektura, sztuka i nauka egipska</li> <li>• znaczenie pojęć: hieroglify, piramida, politeizm,</li> </ul>                             | <ul style="list-style-type: none"> <li>• z pomocą nauczyciela posługuje się pojęciami: piramida, hieroglify</li> <li>• rozpoznaje podstawowe osiągnięcia starożytnego Egiptu (budowle, pismo, mumie)</li> <li>• opisuje wygląd piramid</li> </ul> | <ul style="list-style-type: none"> <li>• poprawnie posługuje się pojęciami: politeizm, mumifikacja, życie pozagrobowe</li> <li>• wymienia najważniejsze osiągnięcia cywilizacji egipskiej</li> <li>• wyjaśnia, na czym</li> </ul>                                | <ul style="list-style-type: none"> <li>• opisuje rozwój nauki egipskiej i jej znaczenie w życiu codziennym</li> <li>• podaje przykłady bogów i charakteryzuje wierzenia Egipcjan</li> <li>• opisuje, w jaki sposób wznoszono piramidy</li> </ul>                                                                        | <ul style="list-style-type: none"> <li>• wyjaśnia, jak politeizm wpływał na życie Egipcjan</li> <li>• wyjaśnia powiązania między wierzeniami Egipcjan a ich osiągnięciami w dziedzinie budownictwa i medycyny</li> </ul>                      | <ul style="list-style-type: none"> <li>• wymienia i charakteryzuje najbardziej znane dzieła sztuki egipskiej (Sfinks, Dolina Królów, grobowiec Tutanchamona, popiersie Nefertiti, piramidy w Gizie)</li> </ul> |

|                                          |                                                                                                                                                                                                                                                           |                                                                                                                                                                                                                                                                   |                                                                                                                                                                                                                                                                                             |                                                                                                                                                                                                                                                                                     |                                                                                                                                                                                                                                                                                                    |                                                                                                                                                                                                                                                     |
|------------------------------------------|-----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|---------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
|                                          | mumifikacja, życie pozagrobowe                                                                                                                                                                                                                            |                                                                                                                                                                                                                                                                   | polegała mumifikacja i jaki był cel tego procesu                                                                                                                                                                                                                                            |                                                                                                                                                                                                                                                                                     |                                                                                                                                                                                                                                                                                                    |                                                                                                                                                                                                                                                     |
| 5. Od hieroglifów do alfabetu            | <ul style="list-style-type: none"> <li>• powstanie pisma i jego znaczenie dla rozwoju cywilizacji</li> <li>• ewolucja pisma i wynalezienie alfabetu</li> <li>• znaczenie pojęć: pismo obrazkowe, hieroglify, pismo klinowe, pismo alfabetyczne</li> </ul> | <ul style="list-style-type: none"> <li>• z pomocą nauczyciela posługuje się pojęciami: pismo obrazkowe, hieroglify, pismo klinowe, pismo alfabetyczne</li> </ul>                                                                                                  | <ul style="list-style-type: none"> <li>• rozpoznaje różne rodzaje pisma</li> <li>• wymienia najważniejsze korzyści związane z wynalezieniem pisma</li> </ul>                                                                                                                                | <ul style="list-style-type: none"> <li>• charakteryzuje znaczenie pisma dla rozwoju cywilizacji</li> <li>• wyjaśnia proces ewolucji pisma (od piktogramów do alfabetu)</li> <li>• wyjaśnia rolę Fenicjan w stworzeniu alfabetu</li> </ul>                                           | <ul style="list-style-type: none"> <li>• wskazuje związki między rozwojem pisma a rozwojem państw i społeczeństw</li> <li>• porównuje różne rodzaje pisma i wskazuje ich zalety oraz ograniczenia</li> <li>• porównuje znaczenie pisma w czasach starożytnych i współcześnie</li> </ul>            | <ul style="list-style-type: none"> <li>• sytuuje w przestrzeni obszary związane z rozwojem pisma (Mezopotamia, Egipt, Fenicja)</li> <li>• ocenia znaczenie wynalezienia alfabetu dla rozwoju komunikacji i kultury</li> </ul>                       |
| <b>Rozdział IV: W starożytnej Grecji</b> |                                                                                                                                                                                                                                                           |                                                                                                                                                                                                                                                                   |                                                                                                                                                                                                                                                                                             |                                                                                                                                                                                                                                                                                     |                                                                                                                                                                                                                                                                                                    |                                                                                                                                                                                                                                                     |
| 1. Świat starożytnych Greków             | <ul style="list-style-type: none"> <li>• warunki geograficzne Grecji</li> <li>• fundamenty wspólnoty greckiej</li> <li>• wierzenia Greków i greccy bogowie</li> <li>• znaczenie pojęć: Hellada, Hellenowie, polis, mity, mitologia, heros</li> </ul>      | <ul style="list-style-type: none"> <li>• z pomocą nauczyciela posługuje się pojęciami: Hellada, Hellenowie, mit, heros</li> <li>• z pomocą nauczyciela opisuje warunki naturalne starożytnej Grecji</li> <li>• wymienia najważniejszych bogów greckich</li> </ul> | <ul style="list-style-type: none"> <li>• poprawnie posługuje się pojęciami: polis, mitologia</li> <li>• wskazuje na mapie Grecję i jej wyspy oraz otaczające morza</li> <li>• przedstawia wierzenia starożytnych Greków</li> <li>• wymienia czynniki łączące starożytnych Greków</li> </ul> | <ul style="list-style-type: none"> <li>• wyjaśnia wpływ warunków naturalnych Grecji na zajęcia ludności oraz sytuację polityczną (podział na polis)</li> <li>• charakteryzuje najważniejszych bogów greckich: opisuje ich atrybuty i dziedziny życia, którym patronowali</li> </ul> | <ul style="list-style-type: none"> <li>• porównuje warunki geograficzne Mezopotamii i Grecji i dostrzega ich wpływ na rozwój tych regionów</li> <li>• opisuje znaczenie wierzeń i mitów w życiu Greków</li> <li>• wyjaśnia, jak mity greckie wpływały i wpływają na sztukę i literaturę</li> </ul> | <ul style="list-style-type: none"> <li>• wyjaśnia nawiązujące do mitologii związki frazeologiczne (frazologizmy mitologiczne): pięta Achillesa itp.</li> <li>• wyjaśnia, jak mity greckie kształtowały sposób myślenia i wartości Greków</li> </ul> |
| 2. W starożytnych Atenach                | <ul style="list-style-type: none"> <li>• cechy charakterystyczne demokracji ateńskiej</li> </ul>                                                                                                                                                          | <ul style="list-style-type: none"> <li>• z pomocą nauczyciela posługuje się pojęciami: demokracja, obywatele,</li> </ul>                                                                                                                                          | <ul style="list-style-type: none"> <li>• poprawnie posługuje się pojęciami: Akropol, Partenon</li> </ul>                                                                                                                                                                                    | <ul style="list-style-type: none"> <li>• wyjaśnia, kim był Perykles</li> <li>• opisuje, kto posiadał</li> </ul>                                                                                                                                                                     | <ul style="list-style-type: none"> <li>• dostrzega podobieństwa i różnice między ustrojem Aten</li> </ul>                                                                                                                                                                                          | <ul style="list-style-type: none"> <li>• porównuje demokrację ateńską ze współczesnymi systemami</li> </ul>                                                                                                                                         |

|                                    |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                      |                                                                                                                                                                                               |                                                                                                                                                                            |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                               |                                                                                                                                                                                                                                                                                                           |                                                                                                                                        |
|------------------------------------|------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
|                                    | <ul style="list-style-type: none"> <li>• Perykles – najwybitniejszy przywódca demokratycznych Aten</li> <li>• życie codzienne różnych warstw społecznych w Atenach</li> <li>• demokracja we współczesnym świecie</li> <li>• znaczenie pojęć: demokracja, obywatele, agora, Akropol, Partenon</li> </ul>                                                                                              | <p>agora</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>• wymienia różne zajęcia mieszkańców Aten</li> </ul>                                                                                      | <ul style="list-style-type: none"> <li>• wskazuje na mapie Ateny</li> <li>• wymienia cechy ustroju Aten</li> </ul>                                                         | <p>prawa polityczne w Atenach</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>• wyjaśnia, czym była demokracja ateńska (udział obywateli w podejmowaniu decyzji)</li> <li>• opisuje rolę Peryklesa jako przywódcy Aten</li> <li>• porównuje położenie obywateli, kobiet i niewolników w Atenach</li> </ul>                                         | <p>i Egiptu</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>• podejmuje próby oceny ustroju Aten – wskazuje jego wady i zalety</li> </ul>                                                                                                                                                                      | <p>demokratycznymi</p>                                                                                                                 |
| 3. Osiągnięcia starożytnych Greków | <ul style="list-style-type: none"> <li>• najważniejsze dokonania sztuki greckiej: architektura, rzeźba</li> <li>• zasięg cywilizacji greckiej</li> <li>• znaczenie filozofii w starożytnej Grecji i jej najwybitniejsi przedstawiciele</li> <li>• dokonania greckiej nauki</li> <li>• postacie: Fidiasz, Sokrates, Platon, Arystoteles, Pitagoras</li> <li>• znaczenie pojęcia: filozofia</li> </ul> | <ul style="list-style-type: none"> <li>• wymienia różne dziedziny kultury i sztuki rozwijane w starożytnej Grecji</li> <li>• z pomocą nauczyciela posługuje się pojęciem filozofia</li> </ul> | <ul style="list-style-type: none"> <li>• podaje przykłady greckich dokonań w zakresie architektury i sztuki</li> <li>• wyjaśnia, czym zajmowali się filozofowie</li> </ul> | <ul style="list-style-type: none"> <li>• przedstawia dokonania nauki greckiej</li> <li>• łączy czołowych greckich twórców i uczonych (Fidiasza, Sofoklesa, Pitagorasa, Hipokratesa, Sokratesa, Platona, Arystotelesa) z właściwymi polami aktywności</li> <li>• wskazuje na mapie współczesnego świata zasięg cywilizacji greckiej</li> </ul> | <ul style="list-style-type: none"> <li>• omawia dokonania najważniejszych filozofów, wskazując podstawowe różnice między ich poglądami</li> <li>• wskazuje cechy charakterystyczne sztuki greckiej</li> <li>• wyjaśnia, jak filozofia wpłynęła na sposób myślenia Greków o świecie i człowieku</li> </ul> | <ul style="list-style-type: none"> <li>• podaje przykłady wpływu dokonań starożytnych Greków na współczesną kulturę i naukę</li> </ul> |

|                                              |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                  |                                                                                                                                                                                                                                                      |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                         |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                             |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                  |                                                                                                                                                                                                                                                                                   |
|----------------------------------------------|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|---------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| 4. W greckim teatrze i na stadionie          | <ul style="list-style-type: none"> <li>• narodziny teatru greckiego</li> <li>• początki literatury: „Iliada” i „Odyseja”,</li> <li>• rola sportu w życiu starożytnych Greków,</li> <li>• starożytne i współczesne igrzyska olimpijskie</li> <li>• postacie: Homer</li> <li>• znaczenie pojęć: tragedia, komedia, epos, igrzyska, olimpiada</li> </ul>                                            | <ul style="list-style-type: none"> <li>• z pomocą nauczyciela posługuje się pojęciami: igrzyska, olimpiada</li> <li>• przedstawia rolę sportu w starożytnej Grecji</li> <li>• z pomocą nauczyciela opisuje, jak narodził się teatr grecki</li> </ul> | <ul style="list-style-type: none"> <li>• poprawnie posługuje się pojęciami: tragedia, komedia, epos</li> <li>• wyjaśnia, kim był Homer</li> </ul>                                                                                                                                                                                       | <ul style="list-style-type: none"> <li>• dostrzega i wyjaśnia różnice między tragedią a komedią</li> <li>• przedstawia treść Iliady i Odysei</li> <li>• przedstawia współczesną tradycję igrzysk olimpijskich</li> </ul>                                                                                                                    | <ul style="list-style-type: none"> <li>• dostrzega podobieństwa i różnice pomiędzy współczesnym i antycznym teatrem</li> <li>• dostrzega podobieństwa i różnice pomiędzy współczesnymi i antycznymi igrzyskami</li> <li>• wyjaśnia genezę i znaczenie frazeologizmu: koń trojański</li> </ul>                                                    | <ul style="list-style-type: none"> <li>• opisuje archeologiczne poszukiwania mitycznej Troi</li> <li>• ocenia rolę sportu w życiu Greków i jego znaczenie społeczne oraz religijne</li> </ul>                                                                                     |
| <b>Rozdział V: Dzieje starożytnego Rzymu</b> |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                  |                                                                                                                                                                                                                                                      |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                         |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                             |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                  |                                                                                                                                                                                                                                                                                   |
| 1. Jak powstało Cesarstwo Rzymskie?          | <ul style="list-style-type: none"> <li>• legendarne początki państwa rzymskiego</li> <li>• przemiany ustrojowe: królestwo, republika, cesarstwo</li> <li>• ekspansja terytorialna Rzymu</li> <li>• organizacja armii i rzymski legionista</li> <li>• kryzys i upadek Imperium Rzymskiego</li> <li>• znaczenie pojęć: republika, obywatele, cesarstwo, prowincje, legiony, barbarzyńcy</li> </ul> | <ul style="list-style-type: none"> <li>• wskazuje na mapie: Półwysep Apeniński, Rzym</li> <li>• z pomocą nauczyciela wyjaśnia, dlaczego symbolem Rzymu została wilczyca</li> <li>• przedstawia uzbrojenie rzymskiego legionisty</li> </ul>           | <ul style="list-style-type: none"> <li>• poprawnie posługuje się pojęciami: republika, obywatele, cesarstwo, prowincje, legiony, barbarzyńcy</li> <li>• przedstawia legendarne początki Rzymu</li> <li>• porządkuje chronologicznie formy ustrojowe Rzymu</li> <li>• zaznacza na osi czasu daty: 753 r. p.n.e. i 476 r. n.e.</li> </ul> | <ul style="list-style-type: none"> <li>• wskazuje charakterystyczne cechy ustroju Rzymu w czasach królestwa, republiki, cesarstwa</li> <li>• opisuje ekspansję terytorialną Rzymu i jej przyczyny</li> <li>• charakteryzuje życie i obowiązki rzymskiego legionisty</li> <li>• opisuje okoliczności upadku cesarstwa zachodniego</li> </ul> | <ul style="list-style-type: none"> <li>• wymienia korzyści oraz zagrożenia funkcjonowania państwa o rozległym terytorium</li> <li>• wyjaśnia, co doprowadziło do załamania potęgi Rzymu</li> <li>• wyjaśnia, jak była zorganizowana rzymska armia i dlaczego była skuteczna</li> <li>• przedstawia na mapie najdalszy zasięg imperium</li> </ul> | <ul style="list-style-type: none"> <li>• wyjaśnia różnice w rozumieniu pojęcia republika w antyku i współcześnie</li> <li>• przedstawia funkcje pełnione przez senat w ustroju współczesnej Polski</li> <li>• analizuje przyczyny upadku cesarstwa zachodniorzymskiego</li> </ul> |

|                                     |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                            |                                                                                                                                                                                                                                                |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                     |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                   |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                            |                                                                                                                                                                                                                                                                                        |
|-------------------------------------|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|---------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| 2. W starożytnym Rzymie             | <ul style="list-style-type: none"> <li>• społeczeństwo starożytnego Rzymu: obywatele, patrycjusze, plebejusze, niewolnicy</li> <li>• życie codzienne i rozrywki w Rzymie</li> <li>• miasto Rzym jako stolica imperium</li> <li>• wierzenia Rzymian</li> <li>• znaczenie pojęć: patrycjusze, plebejusze, niewolnicy, triumf, amfiteatr, Koloseum, Forum Romanum</li> </ul>                  | <ul style="list-style-type: none"> <li>• z pomocą nauczyciela posługuje się pojęciami: amfiteatr, Koloseum, Forum Romanum, triumf</li> <li>• z pomocą nauczyciela przedstawia warunki życia oraz rozrywki dawnych mieszkańców Rzymu</li> </ul> | <ul style="list-style-type: none"> <li>• poprawnie posługuje się pojęciami: patrycjusze, plebejusze, niewolnicy</li> <li>• wymienia najważniejsze bóstwa czczone przez Rzymian i określa, jakimi dziedzinami życia się opiekowały</li> <li>• charakteryzuje różne grupy społeczeństwa rzymskiego</li> <li>• charakteryzuje rozrywki starożytnych Rzymian</li> </ul> | <ul style="list-style-type: none"> <li>• wyjaśnia, dlaczego Rzym był nazywany Wiecznym Miastem</li> <li>• opisuje, jakie funkcje pełniło Forum Romanum</li> <li>• wymienia greckie odpowiedniki najważniejszych rzymskich bóstw</li> </ul>                                                                                        | <ul style="list-style-type: none"> <li>• porównuje położenie patrycjuszy, plebejuszy i niewolników</li> <li>• podejmuje próby oceny położenia przedstawicieli różnych grup społecznych</li> <li>• opisuje Rzym jako centrum polityczne, społeczne i kulturalne imperium</li> <li>• wyjaśnia, jak wierzenia Greków wpłynęły na wierzenia Rzymian</li> </ul> | <ul style="list-style-type: none"> <li>• porównuje starożytny Rzym ze współczesnymi wielkimi miastami</li> <li>• porównuje rozrywki starożytnych Rzymian ze współczesnymi i poddaje je ocenie moralnej</li> </ul>                                                                      |
| 3. Dziedzictwo Cesarstwa Rzymskiego | <ul style="list-style-type: none"> <li>• romanizacja i jej skutki</li> <li>• prawo rzymskie i jego znaczenie</li> <li>• największy zasięg imperium i jego współczesne ślady materialne (architektura, drogi i monety) i niematerialne (języki romańskie, alfabet)</li> <li>• znaczenie pojęć: romanizacja, łacina, Prawo XII tablic, prawo rzymskie, akwedukt, języki romańskie</li> </ul> | <ul style="list-style-type: none"> <li>• z pomocą nauczyciela posługuje się pojęciami: łacina, Prawo XII tablic, prawo rzymskie, akwedukt</li> <li>• z pomocą nauczyciela wymienia najważniejsze dokonania starożytnych Rzymian</li> </ul>     | <ul style="list-style-type: none"> <li>• poprawnie posługuje się pojęciami: romanizacja, języki romańskie</li> <li>• wyjaśnia sens powiedzenia: Wszystkie drogi prowadzą do Rzymu</li> <li>• wymienia przykłady materialnych śladów imperium</li> </ul>                                                                                                             | <ul style="list-style-type: none"> <li>• wyjaśnia, na czym polegała romanizacja</li> <li>• podaje przykłady wybitnych dzieł sztuki i architektury rzymskiej</li> <li>• przedstawia rolę prawa i okoliczności jego spisania w Rzymie</li> <li>• wyjaśnia, dlaczego Rzymianie przykładali dużą wagę do budowy sieci dróg</li> </ul> | <ul style="list-style-type: none"> <li>• wyjaśnia znaczenie łaciny dla rozwoju języków europejskich</li> <li>• podejmuje próby oceny procesu romanizacji z punktu widzenia imperium oraz mieszkańców prowincji</li> <li>• wyjaśnia, dlaczego ślady oddziaływania Rzymu odnajdujemy poza jego granicami</li> </ul>                                          | <ul style="list-style-type: none"> <li>• opisuje wpływ prawa rzymskiego na współczesne prawo europejskie</li> <li>• ocenia, które z dokonań Rzymian było najwybitniejsze, i uzasadnia swoją odpowiedź</li> <li>• wyciąga wnioski dotyczące trwałości dziedzictwa rzymskiego</li> </ul> |

|                                    |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                 |                                                                                                                                                                                                                                                                         |                                                                                                                                                                                                                                                       |                                                                                                                                                                                                                                                                           |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                              |                                                                                                                                                                           |
|------------------------------------|-------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|---------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|---------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| <p>4. Początki chrześcijaństwa</p> | <ul style="list-style-type: none"> <li>• Jezus z Nazaretu jako twórca nowej religii monoteistycznej</li> <li>• atrakcyjność chrześcijaństwa na tle religii rzymskiej</li> <li>• przyczyny prześladowania chrześcijan w Rzymie</li> <li>• ekspansja chrześcijaństwa</li> <li>• postać historyczna: Jezus z Nazaretu</li> <li>• znaczenie pojęć: Dekalog, judaizm, Mesjasz, monoteizm, chrześcijaństwo, apostołowie, wolność religijna</li> </ul> | <ul style="list-style-type: none"> <li>• z pomocą nauczyciela posługuje się pojęciami: Dekalog, judaizm, Mesjasz, monoteizm, chrześcijaństwo, apostołowie</li> <li>• dostrzega zasadnicze różnice między chrześcijaństwem a wierzeniami starożytnych Rzymian</li> </ul> | <ul style="list-style-type: none"> <li>• podaje przynajmniej jedną przyczynę prześladowań chrześcijan</li> <li>• charakteryzuje działalność apostołów po ukrzyżowaniu Jezusa</li> <li>• sytuje początki chrześcijaństwa we właściwym wieku</li> </ul> | <ul style="list-style-type: none"> <li>• poprawnie posługuje się pojęciem: wolność religijna</li> <li>• wyjaśnia, dlaczego chrześcijaństwo było atrakcyjne dla członków różnych grup społecznych</li> <li>• wyjaśnia, jaką zmianę wprowadził Edykt mediolański</li> </ul> | <ul style="list-style-type: none"> <li>• opisuje najstarsze symbole chrześcijańskie</li> <li>• analizuje przyczyny i skutki prześladowań chrześcijan</li> <li>• porównuje religię rzymską i chrześcijaństwo</li> <li>• analizując mapę, opisuje proces rozprzestrzeniania się chrześcijaństwa w imperium rzymskim</li> </ul> | <ul style="list-style-type: none"> <li>• potrafi uzasadnić atrakcyjność chrześcijaństwa dla różnych grup społecznych w Rzymie (np. niewolników, ludzi ubogich)</li> </ul> |
|------------------------------------|-------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|---------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|---------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|

## Doświadczenia edukacyjne – propozycje wymagań na poszczególne oceny

| Doświadczenie edukacyjne i powiązane tematy lekcji                                                                                                                   | Wymagania na poszczególne oceny                                                                                                                                                                                                                   |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                              |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                            |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                           |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                  |
|----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|---------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
|                                                                                                                                                                      | dopuszczająca                                                                                                                                                                                                                                     | dostateczna                                                                                                                                                                                                                                                                                                                  | dobra                                                                                                                                                                                                                                                                                                                      | bardzo dobra                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                              | celująca                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                         |
| <b>przygotowanie obchodów święta lokalnego lub państwowego</b><br>(doświadczenie grupowe)<br><br>Rozdział II. Mała i duża ojczyzna, temat 1. Mieszkamy w Polsce      | <ul style="list-style-type: none"> <li>wykonuje swoje zadania tylko przy dużej pomocy</li> <li>ma trudności ze zrozumieniem znaczenia święta</li> <li>rzadko angażuje się w pracę grupy</li> <li>wykazuje minimalną wiedzę i aktywność</li> </ul> | <ul style="list-style-type: none"> <li>wykonuje proste zadania podczas przygotowań do obchodów święta lokalnego lub państwowego z pomocą nauczyciela lub grupy</li> <li>przygotowuje proste elementy obchodów</li> <li>wykazuje pewne zaangażowanie</li> </ul>                                                               | <ul style="list-style-type: none"> <li>wykonuje przydzielone zadania związane z przygotowaniem obchodów święta lokalnego lub państwowego, czasem z niewielką pomocą</li> <li>rozumie ogólne znaczenie święta</li> <li>przygotowuje poprawne, choć mniej rozbudowane materiały</li> <li>współpracuje z grupą</li> </ul>     | <ul style="list-style-type: none"> <li>aktywnie uczestniczy w pracy grupy przy przygotowaniu obchodów święta lokalnego lub państwowego</li> <li>wywiązuje się ze swoich zadań i współpracuje z zespołem</li> <li>dobrze rozumie znaczenie święta i potrafi je wyjaśnić</li> </ul>                                                                         | <ul style="list-style-type: none"> <li>wykazuje inicjatywę i odgrywa wiodącą rolę w grupie podczas przygotowania obchodów święta lokalnego lub państwowego</li> <li>aktywnie angażuje się w realizację wydarzenia i wspiera innych</li> </ul>                                                                                                                                                                                                    |
| <b>przygotowanie plakatu/prezentacji na temat tradycji lokalnej</b><br>(doświadczenie grupowe)<br><br>Rozdział II. Mała i duża ojczyzna, temat 2. Moja mała ojczyzna | <ul style="list-style-type: none"> <li>wykonuje swoje zadania tylko przy dużej pomocy</li> <li>ma trudności ze zrozumieniem tradycji</li> <li>rzadko angażuje się w pracę grupy</li> <li>wykazuje minimalną wiedzę i aktywność</li> </ul>         | <ul style="list-style-type: none"> <li>wykonuje proste zadania przy przygotowaniu plakatu na temat tradycji lokalnej z pomocą nauczyciela lub grupy</li> <li>korzysta z jednego, wskazanego źródła informacji</li> <li>ma podstawową wiedzę o tradycji, choć popełnia błędy</li> <li>wykazuje pewne zaangażowanie</li> </ul> | <ul style="list-style-type: none"> <li>wykonuje przydzielone zadania związane z przygotowaniem plakatu na temat tradycji lokalnej, czasem z niewielką pomocą</li> <li>rozumie ogólne znaczenie tradycji lokalnej</li> <li>przygotowuje poprawne, choć mniej rozbudowane materiały</li> <li>współpracuje z grupą</li> </ul> | <ul style="list-style-type: none"> <li>aktywnie uczestniczy w pracy grupy przy przygotowaniu plakatu związanego z tradycją lokalną</li> <li>wywiązuje się ze swoich zadań i współpracuje z zespołem</li> <li>korzysta z kilku źródeł informacji</li> <li>dobrze rozumie znaczenie przedstawionej tradycji, dba o estetykę i poprawność plakatu</li> </ul> | <ul style="list-style-type: none"> <li>wykazuje inicjatywę i odgrywa wiodącą rolę w grupie podczas przygotowania plakatu</li> <li>samodzielnie wyszukuje różnorodne, wiarygodne informacje</li> <li>tworzy oryginalny, estetyczny i kreatywny plakat (przemyślana kompozycja, ciekawe formy graficzne)</li> <li>aktywnie wspiera pracę grupy i angażuje się w każdy etap realizacji</li> <li>dba o poprawność merytoryczną i językową</li> </ul> |

|                                                                                                                                                                                                                                                            |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                   |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                       |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                       |                                                                                                                                                                                                                                                                                         |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                     |
|------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|---------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| <p><b>przygotowanie opisu zabytku</b> (doświadczenie indywidualne)</p> <p>Rozdział II. Mała i duża ojczyzna, temat 3. Historia mojej okolicy</p> <p>Rozdział IV. W starożytnej Grecji, temat 3. Osiągnięcia starożytnych Greków</p>                        | <ul style="list-style-type: none"> <li>• podejmuje działania jedynie przy dużej pomocy nauczyciela</li> <li>• ma trudności ze znalezieniem i wykorzystaniem informacji</li> <li>• przedstawia bardzo ograniczone lub niepoprawne treści</li> <li>• opis jest niepełny, chaotyczny lub zawiera liczne błędy</li> <li>• wykazuje minimalne zaangażowanie</li> </ul> | <ul style="list-style-type: none"> <li>• przygotowuje prosty opis zabytku z pomocą nauczyciela</li> <li>• korzysta z jednego, wskazanego źródła</li> <li>• ma podstawowe informacje o zabytku, choć nie zawsze poprawne</li> <li>• tworzy krótki i mało szczegółowy opis</li> <li>• popełnia błędy językowe i merytoryczne</li> </ul> | <ul style="list-style-type: none"> <li>• przygotowuje opis zabytku z niewielką pomocą</li> <li>• korzysta z podstawowych źródeł informacji</li> <li>• rozumie ogólne znaczenie zabytku</li> <li>• tworzy poprawny, lecz niezbyt rozbudowany opis</li> <li>• popełnia nieliczne błędy językowe lub rzeczowe</li> </ul> | <ul style="list-style-type: none"> <li>• samodzielnie przygotowuje opis zabytku</li> <li>• korzysta z kilku źródeł informacji</li> <li>• tworzy uporządkowany i poprawny opis</li> <li>• zachowuje poprawność językową i merytoryczną</li> </ul>                                        | <ul style="list-style-type: none"> <li>• korzysta z różnorodnych, wiarygodnych źródeł informacji</li> <li>• bardzo dobrze rozumie znaczenie zabytku i potrafi je szeroko wyjaśnić</li> <li>• tworzy wyczerpujący, logiczny i ciekawy opis (uwzględnia np. funkcję, styl architektoniczny, ciekawostki)</li> <li>• dba o poprawność językową i bogate słownictwo</li> <li>• wykazuje się samodzielnością i zaangażowaniem</li> </ul> |
| <p><b>przygotowanie opisu postaci historycznej</b> (doświadczenie indywidualne)</p> <p>Rozdział III. Z najdawniejszych dziejów, temat 3. W starożytnym Egipcie</p> <p>Rozdział V. Dzieje starożytnego Rzymu, temat 1. Jak powstało cesarstwo rzymskie?</p> | <ul style="list-style-type: none"> <li>• podejmuje działania jedynie przy dużej pomocy nauczyciela</li> <li>• ma trudności ze znalezieniem i wykorzystaniem informacji</li> <li>• przedstawia bardzo ograniczone lub niepoprawne treści</li> <li>• opis jest niepełny, chaotyczny lub zawiera liczne błędy</li> <li>• wykazuje minimalne zaangażowanie</li> </ul> | <ul style="list-style-type: none"> <li>• przygotowuje prosty opis postaci z pomocą nauczyciela</li> <li>• ma podstawowe informacje o postaci, choć nie zawsze poprawne</li> <li>• tworzy krótki i mało szczegółowy opis</li> <li>• popełnia błędy językowe i merytoryczne</li> </ul>                                                  | <ul style="list-style-type: none"> <li>• przygotowuje opis postaci z niewielką pomocą</li> <li>• korzysta z podstawowych źródeł informacji</li> <li>• rozumie ogólne znaczenie postaci</li> <li>• tworzy poprawny, lecz niezbyt szczegółowy opis</li> <li>• popełnia nieliczne błędy językowe lub rzeczowe</li> </ul> | <ul style="list-style-type: none"> <li>• samodzielnie przygotowuje opis postaci</li> <li>• korzysta z kilku źródeł informacji</li> <li>• tworzy uporządkowany i poprawny opis (zawierający najważniejsze informacje)</li> <li>• zachowuje poprawność językową i merytoryczną</li> </ul> | <ul style="list-style-type: none"> <li>• samodzielnie wybiera i opracowuje postać</li> <li>• korzysta z różnorodnych, wiarygodnych źródeł informacji</li> <li>• bardzo dobrze rozumie znaczenie postaci i jej rolę w historii</li> <li>• tworzy wyczerpujący, uporządkowany i ciekawy opis (uwzględnia m.in. życie, dokonania, znaczenie historyczne)</li> </ul>                                                                    |